

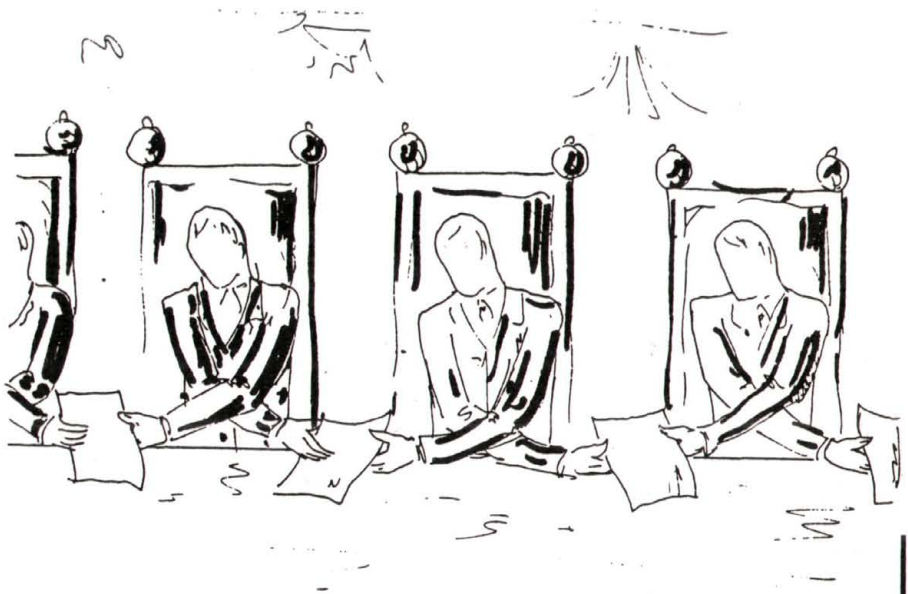

könyv
könyvtár
könyvtáros

1995
november

Mégis ez a legbiztonságosabb forma

Egymásnak adják a lapot

KÖNYV, KÖNYVTÁR, KÖNYVTÁROS

1995. november

Tartalom

Könyvtárpolitika

<i>Összefogás a könyvtárakért</i>	3
Egy csodálatos hét	3
Fodor Gábor: Megnyitó	5
<i>Az évtizedforduló programja</i>	6
Nyílt levél	7
Striker Sándor: Javaslat...	10
Kőváry E. Péter: Beszélgetés dr. Ambrus Zoltánnal	15
Maurer Péter – Vajda Kornél: Beszélgetés Futala Tiborral	21

Műhelykérdések

Mírjam Foot: Gyűjteményeink elhelyezése...	29
---	----

História

Rózsa György: Egy régi könyvtáros-mohikán emlékeiből	39
Kégli Ferenc: Petrik Géza élete és munkássága	41
Somkuti Gabriella: Petrik Géza sírjánál	51

Fórum

Fogarassy Miklós – Skaliczki Judit: A könyvtári koordinációról	52
A CAVoUR-ról	55
Hírlevél a Magyar Könyvtárosok Egyesülete tagjaihoz	58

Fotóink Az évtizedforduló programjának békéscsabai helyszínéről és szereplőiről készültek

From the contents

- In alliance for libraries. A nationwide campaign of the Chamber of Libraries and Information Institutes to change the image of libraries in the Hungarian society (3);
The speech of the Minister of Culture, Gábor Fodor about libraries (5);
Open letter of the Board of the Association of Hungarian Librarians to the Minister of Culture (7).

Cikkeink szerzői

Fodor Gábor művelődési és közoktatási miniszter; *Fogarassy Miklós*, az OSZK-KMK munkatársa; *Mirjam Foot*, a British Library gyűjteményi és állományvédelmi igazgatója; *Kégli Ferenc*, az OSZK osztályvezetője; *Kőváry E. Péter* újságíró; *Maurer Péter*, az OMK osztályvezetője; *Rózsa György*, az MTA Könyvtára főigazgatója; *Skaliczki Judit*, az OSZK-KMK osztályvezetője; *Somkuti Gabriella*, az OSZK ny. osztályvezetője; *Striker Sándor*, az MKM főosztályvezetője

Szerkesztőbizottság:

Maurer Péter elnök

Csaba Gabriella, Domsa Károlyné, Poprády Géza, Tóthné Környei Márta

Szerkeszti:

Vajda Kornél

A szerkesztőség címe: 1054 Bp., Hold u. 6. – Telefon: 153-3763

Közreadja: a Könyvtári és Informatikai Kamara, a Magyar Könyvtárosok Egyesülete, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum, az Országos Széchényi Könyvtár

Félelős kiadó: **Poprády Géza**, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

Készült az OSZK Nyomdaüzemében

Félelős vezető: **Burány Tamás**

Terjedelem: 5,7 A/5 kiadói ív. Munkaszám: 95.304

Lapunk megjelenéséhez támogatást kaptunk a Nemzeti Kulturális Alaptól

Terjeszti az Országos Széchényi Könyvtár

Előfizetési díj 1 évre 2400 forint. Egy szám ára 200 forint

HU-ISSN 1216-6804

Összefogás a könyvtárakért

Egy csodálatos hét. Egy új korszak kezdete?

A Könyvtári és Informatikai Kamara, együttműködve a többi könyvtári szervezettel, így, többek közt az MKE-vel is, 1995. október 9–15. között megrendezte az *Összefogás a könyvtárakért* című akciót. Egyszerű ezt a mondatot leírni, sokkal nehezebb megérzéskénti, miről is volt szó tulajdonképpen. Az mindenesetre bizonyos, hogy ilyen akció Magyarországon még soha nem volt. Az is, hogy jelentőségét ma még lehetetlen megállapítani, ha tudható-sejthető-remélhető is, hogy ez a jelentőség aligha túlbecsülhető. Országos rendezvénysorozatról volt szó, amelyben résztvettek, amelybe bekapcsolódtak hazánk legkisebb és legnagyobb könyvtárai egyaránt, rendezvénysorozatról, amely egy egész héten át a könyvtárakra irányította a közfigyelmet. A magyar sajtóban ennyi idő alatt ennyi cikk, riport, interjú, kis színes, figyelemfelkeltő írás még sohasem jelent meg a könyvtárakról, ennyien soha nem tűnődtek, tünődhettek el azon, mi is a szerepe a saját életünkben, az ország életében, a haza sorsában a könyvtáraknak. Ha valami elérhette azt a célt, könyvtárosok nemzedékeinek kimondott-kimondatlan célját, hogy megváltozzék a társadalomban élő hagyományos (és rossz, téves) elképzelés, kép a könyvtárakról, akkor ez az akció volt, lehetett az. Hiszen ennyire soha nem sugározta még rendezvény, akció, elektronikus és írott média, hogy a könyvtár a társadalmi és gazdasági átalakulás alapintézménye. Hogy nélküle nincs struktúraváltás, nincs gazdasági profilváltás, nincs modernizáció, nincs demokratikus társadalom, nincs út Európába.

Az akció kulcsszava az összefogás volt. Természetesen nem arról volt szó, hogy a könyvtárak, könyvtárosok fogjanak össze. Ez belső, interim kérdés, amelynek lehetőségére ugyan remekül rávilágított az, hogy egy ilyen rendezvénysorozat egyáltalán megvalósítható, hisz a rendezvénysorozatban részt kért és kapott jószereivel minden magyar könyvtár, ám ezúttal nem a könyvtárak összefogásáról volt szó, hanem arról, hogy a könyvtárakért fogjanak össze mindazok, akik tehetnek érte valamit. Mit? Bármit. Azt, hogy támogatják a parlamentben, a törvényhozásban. Azt, hogy támogatják pénzzel, anyagi eszközökkel, eszmei és gyakorlati melléállással. Azt, hogy olyannak látják és hirdetik, amilyen valójában. Azt, hogy eljárnak belé és arra használják, amire való. Azt, hogy elismerik helyét a Nap alatt. Azt, hogy... ki tudja meddig lenne a sor folytatható. Akik tudják, sok mindent el is mondtak ezzel kapcsolatban. Ezért is volt szükség a rendezvénysorozatra.

Erre az elmondásra már a nyitórendezvényen sor kerülhetett. 1995. október 9-én Kecskeméten került erre sor, és – stilszerűen – egy *Az ország jövője* – a

könyvtár jövője című konferenciával indult ez a rendezvény. Nem akárhik tartottak e konferencián előadásokat. A legelsőként mindjárt az egyik legnagyobb magyar tudós, a világhírű társadalomkutató, a valószínűleg mindenki által ismert professzor, egyetemi tanár, rektor, az OTKA elnöke, *Andorka Rudolf*. (Az ő magisztrális előadását a 3K következő száma fogja közölni.) De előadást tartottak olyan prominens személyiségek is, mint *Enyedi György*, *Gidai Erzsébet*, *Vámos Tibor*, *György Péter*, *Husztai Ernő*, *Máder Béla*, *Richard Plomb*, *Ramháb Mária* (előadásaik a 3K-ban, a Könyvtári Figyelőben és a Könyvtári Levelező/lapban fognak megjelenni). Ezekben a referátumokban valóban arról volt szó, amit a cím jelölt. Nem külön az ország és a könyvtár jövőjéről, hanem e két jövő korrelációjáról. Arról, hogy e két jövő elképzelhetetlen egymás nélkül. Arról, hogy könyvtár nélkül nincs jövő az ország számára sem. Mindez persze nem ilyen patetikus, idealisztikus fénytörésben hangzott el. A tudósok is, a bankárok is, a politikusok is, a számítógépes szakemberek is, a médiaszakértők is, az informatikusok is, a könyvtárosok is saját anyanyelvükön szólaltak meg. A tudományén, a pénzügyi világén, a politikáén, a számítógépekén, a médiákén, az informatikáén, a könyvtárakén. Így hát sokféle gonosz megállapítás is elhangzott. Illúziókat romboló, kemény igazságokat boncoló, korántsem felhőtlen perspektívákat ígérő mondatok és elemzések. Egy dologban azonban nem volt vita. A címben megfogalmazott összefüggést mindenki magáénak vállalta, vallotta.

A tudományos konferencia délelőtt volt, délután *Fodor Gábor* művelődési és közoktatási miniszter mondott ünnepi beszédet, nyitotta meg mintegy az Összefogás a könyvtárakért mozgalom 1995. évi eseményeinek sorozatát. Szavai az egész országhoz szóltak. (Beszédének szövegét e bevezető írás után találhatja meg az olvasó.) A miniszter szavai a befejezés előtt álló új kecskeméti Megyei Könyvtár épületében hangzottak el, ennek udvarán ültette el a miniszter az összefogás fáját is. A fa is, a már csaknem kész épület is jelképi sugárzású valami. A jövőre, a növekedésre, az otthonteremtésre utalnak. Tán nem volt sugalmuk csalóka.

A *Találjuk ki Magyarországot* mozgalomhoz kapcsolódva került sor az Összefogás a könyvtárakért *Politika – gazdaság – könyvtár* című vitaestjére. Ezen a vitán nemcsak neves tudósok, nemcsak kiváló szakemberek jelentek meg és szólaltak fel, hanem képviselők és politikusok is nagy számban vettek részt. A vitát *Vitányi Iván*, a Parlament Kulturális Bizottságának elnöke vezette. (Vele készült interjúnkat a 3K egyik következő számában olvashatják majd.) A vita oldott és kötetlen volt, legnagyobb eredményének azt tarthatjuk, hogy képviselők sokasága határozta el hallatán: bizottsági tagokként, képviselőként fognak fellépni az Összefogás által meghirdetett célok érdekében.

Említettük, hogy az egész országot megmozgatta az Összefogás hete. A miniszter beszédéből az is kiderült, hogy ő e hetet az 1996-os év, a közkönyvtárak éve előzeteseként tekinti. Ha be kívánnánk számolni e hét minden eseményéről, nem lenne elegendő két 3K-szám sem. De nincs is erre szükség. Minden könyvtárban történt valami. Olvasóink könyvtárosok. Ki-ki tudja, nála mi történt. Egy hétig a szakma intenzívebben volt egy és együtt, mint bármikor máskor. Nem kell tán túlzott optimizmus ahhoz, hogy úgy véljük: lehet még belőlünk, lehet még a könyvtárakból, lehet még az országból valami.

Megnyitó

Hölgyeim és Uraim!

Tisztelettel köszöntöm a könyvtárhasználók, a könyvtárfenntartók és a könyvtárosok valamennyi képviselőjét. Ez alkalommal egy épülő – és hamarosan átadásra kerülő – könyvtár előtt találkozhatunk, s ez alapvetően jellemzi a könyvtári hét szervezőinek szándékát is: mindenki tisztában van az ország nehéz gazdasági helyzetével, tudjuk, hogy a kulturális infrastruktúra intézményeit – s ezen belül a könyvtárakat is – mindennapi működési, fenntartási gondok terhelik, de fontos azt is számbavenni, hogy az adott körülmények között mit lehet elérni és mit lehet felmutatni. A most kezdődő hét – a rendkívül gazdag program szerint – nem elsősorban a pénztelenségről szól majd, hanem a könyvtárak által kínált számtalan szolgáltatási lehetőségre hívja fel a figyelmet. Ma már a könyvtárak nemcsak a hagyományos könyvkölcsönzés és olvasás szinterei, hanem a társadalmi és gazdasági változás tudás-átörökítő alapintézményei. Sokkal több lehetőséget rejtenek magukban, mint amennyi róluk a köztudatban él, s mint amilyen szinten a könyvtárhasználók és a könyvtárfenntartók ezeket a lehetőségeket általában igénybe veszik.

Természetesen ez nem azt jelenti, hogy a könyvtárak finanszírozásának jelenlegi gyakorlatát megfelelőnek tartjuk. Többféle javaslat született már az állam és a fenntartók közös felelősségét tükröző költségvetési fedezet biztosítására, de ezek pontos kidolgozására még nem került sor. Ehhez legelőször tisztázni kell a könyvtári alapszolgáltatások körét, figyelembe véve az állampolgárok alkotmányban rögzített kulturális jogait, valamint az önkormányzati, a közoktatási, a felsőoktatási és egyéb – e területet is érintő – törvényeket. Mindezt ideális esetben – és szándékunk szerint is – könyvtári törvényben lesz szükséges rögzíteni. Munkatársaink az Önök bevonásával jó ideje dolgoznak a törvény előkészítésén, s remélem, hogy a szakmai és fenntartói érdekek és lehetőségek egyeztetése lehetővé teszi majd a törvény mihamarabbi előterjesztését. Szeretném e körben is hangsúlyozni, hogy a kulturális tárca a könyvtárak rendszerét megtartani és fejleszteni kívánja. A könyvtárakat – az iskolák mellett – mint mondtam, a kulturális infrastruktúra alapintézményeiként tartjuk számon, ahol nem megoldás pusztán a tevékenység támogatása, hanem átgondolt és stabilan fenntartott intézményhálózatra van szükség, hiszen a könyvtári szolgáltatásoknak éppen az a lényege, hogy a különböző könyvtártípusok kölcsönösen közvetítik egymás dokumentumait és információit is, ezzel törekednek arra, hogy képesek legyenek esélyegyenlőséget teremteni a lakosság bármely tagja számára.

Ebből az alapállásból indultunk ki akkor, amikor a 12 pont egyik fontos elemként 1996-ot a közkönyvtárak évének nyilvánítottuk. Az eredeti elképzelés még a „kölcsonkönyvtárra” kívánta felhívni a figyelmet. Ezt a szóhasználatot – a könyvtárosok kérésére – közkönyvtárakra módosítottuk. Szükséges azonban tisztázni: a tervezett támogatás és figyelemfelhívás a közkönyvtárak közül most elsősorban az önkormányzati fenntartású közművelődési könyvtárakra vonatkozik. Ez a könyvtártípus ugyanis az utóbbi években kimaradt minden központi fejlesztési lehetőségéből, s az önkormányzati törvény megjelenése óta a fenntartók sem a jogszabályi háttér, sem az anyagi szintentartás oldaláról nem kaptak

támogatást, noha egyrészt e sokezer könyvtár a lakosság rendelkezésére álló, kultúra- és tudás-elsajátítást lehetővé tevő infrastruktúrák legnagyobbika, másrészt e könyvtárak állománya a nemzeti vagyon része. Így mindannyiunk érdeke, hogy ezek működőképessége megmaradjon, állományuk gyarapodjon, s ehhez – tiszteletben tartva az önkormányzatok önállóságát – javítani tudjuk a fenntartói feladatok és a központi támogatási lehetőségek egymást erősítő jellegén.

A közkönyvtárak éve keretében egyrészt szakmai fejlesztésekre kerülhet sor, másrészt a könyvtárhasználókat és fenntartókat szeretnénk különböző figyelemfelkeltő rendezvényekkel aktivizálni. Célunk, hogy a települések könyvtárai is aktív részeseivé váljanak az országos információs rendszernek, s hogy az állampolgárok lakóhelyüktől függetlenül élhessenek a könyvtári szolgáltatások valamennyi lehetőségével. Ehhez pályázati rendszert dolgozunk ki az önkormányzatok, mint fenntartók és a könyvtárak számára, melyre közel 400 millió forintos keretet tudunk elkülöníteni.

A „Közkönyvtárak éve” és az „Összefogás a könyvtárakért”-hét megvalósításának szándéka párhuzamosan jelentkezett a minisztérium és a szakmai szervezetek keretein belül. Munkatársaimmal örömmel üdvözlöttük a könyvtári hét megrendezésének gondolatát, s igyekeztünk ehhez minden segítséget megadni. Annál is inkább, mert e hét bevezetője lehet a jövő évi program-sorozatnak, segíthet abban, hogy egyrészt a könyvtáros szakmán belül, másrészt a fenntartók és a könyvtárhasználók körében összefogás születhessen e könyvtárak jobb működési feltételeinek kialakításához. A mai ünnepélyes megnyitó üzenetét tehát a következő mottóban lehetne összefoglalni:

„Könyvtár egy hétre –
könyvtár egy évre –
könyvtár egy életre”

Ezt a mottót kevésbé lehetne jobban megjeleníteni, mint azzal, hogy fát ültetünk egy épülő könyvtár elé, együtt a megye és a város első embereivel. Bízhatunk tehát abban, hogy ez valóban az összefogás fája és ez a hét valóban az összefogás hete lesz.

Fodor Gábor

Az évtizedforduló programja

Tíz éve, 1985-ben nyitotta meg kapuit Békés megye új Megyei Könyvtára. A jubileum alkalmából a könyvtár nagyszabású rendezvénysorozattal rukkolt elő. Szeptember 15-étől 25-éig dús választékban sorjázta az irodalmi és zenei programok, voltak látogathatók a legkülönbözőbb kiállítások, kínáltak programot tudományos

és szakmai tanácskozások, szemináriumok és viták, adtak elő színészek és énekesek, könyvtárosok és rangos tudósok, ezek egymásnak különböző koncepciók. Beszámolni erről a tíz napról még kutyafuttában is reménytelennek tűnik. Néhány mozzanatot azonban ki kell emelnünk. Mindenekelőtt azt, hogy szeptember 22-én a

legkülönbözőbb szakmai szervezetek elnökségei tartották meg üléseiket a Megyei Könyvtárban. Korántsem csupán azért, hogy rangjukkal emeljék a jubileumi rendezvénysorozat fényét. Nem múltbanéző, ünneplő ülések voltak ezek, a jövőről esett szó szinte mindegyiken. A legnagyobb tettel az MKE elnöksége lepte meg az ülések után megrendezett szakmai tanácskozást. Nyílt levelet intézett ugyanis a miniszterhez (a levél e sorok után található meg a 3K e számában). E levél nem kíván kommentárt. Amint nem az az előadás sem, amelyet e tanácskozáson *dr. Striker Sándor*, az MKM főosztályvezetője tartott (a nyílt levél után ennek szövegét közöljük). Annál inkább az, hogy ez az előadás egy igen jelentőségteljes sorozatba illeszkedik. A 3K közölte *Török András* helyettes államtitkár nagy előadását, melyet az MKE idei vándorgyűlésén tartott. Ha valaki ezt a *Török-féle* előadást a *Striker Sándoré* mellé teszi, ha hozzáveszi *Fodor Gábor* miniszter e számunkban közölt *Megnyitóját*, nem kell különösebben kombinatív elmének lennie, hogy kibontakozzon előtte valamiféle perspektíva. Egy olyan program, amelynek kibontása nyilván a könyvtárak évében fog teljes terjedel-

mében megtörténni. Lehet, talán kell is e program mellé kérdőjeleket tenni, amiként azt *Vadász János* tette ezen a békéscsabai szakmai tanácskozáson, amelyben a főosztályvezetői szavakat a költségvetés alapszámaival szembeállította, de egyet lehet érteni *Papp István*nal is, aki *Vadász Jánossal* vitatkozva arra hívta fel a figyelmet, hogy itt a soha eddig nem létezett, ki tudja, a jövőben mikor megint lehetségessé váló alkalom, amikor a szakma vállalhatja a minisztérium programját. Amikor helyeselhet, melléje állhat valaminek, amit a kultusztárca javall, kíván, megvalósítani tervez.

A dokumentumok megoldvashatók. Álláspontját ki-ki maga alakíthatja ki. De hogy nem kis dolgokról van szó, az bizonyos. E sorok szerzőjének már az is igen tetszik, hogy nemcsak meglódtak az események, de szerves összefüggést is mutatnak: vándorgyűlés, Békéscsaba, Kecskemét, MKE, KIK, Összefogás a könyvtárakért: „Hunniában valami készül”. (Következő számunkban a könyvtári törvényvel kapcsolatos nagy nemzetközi szemináriumról számolunk be. Annak hozadéka is bekapcsolható-bekapcsolandó e sorozatba.)

Nyílt levél

Dr. Fodor Gábor,
művelődési és közoktatási miniszternek

Tisztelt Miniszter Úr!

Szokmánk évtizedek óta érzékeli azt az ellentmondást, amely a politikusok könyvtárakról mondott vagy leírt megnyilatkozásai és a könyvtárügy gyakorlati kezelése között mutatkozik. Többen letették már a garast a mellett, hogy az oktatás mellett a könyvtárat tartják annak az intézménynek, amelynek elsőbbség

jár a nemzet szellemi, kulturális, tudományos erőforrásaival való gazdálkodásban. Vajon mi lehet az oka annak, hogy a racionális érvek ellenére a magyar könyvtárügy máig mostohagyermek a magyar kultúrpolitikának?

Seperjünk először a magunk háza előtt! Talán mi, könyvtárosok sem tudtuk a társadalom számára nyilvánvalóvá tenni nélkülözhetetlen szerepünket a társadalmi munkamegosztásban, ám föltételezésünk szerint a kulturális és információs szolgáltatások és intézmények között folyó versenyben való lemaradásunknak más alapvető oka van. A könyvtárak és könyvtárosok ebben a versenyben nem tudnak és nem is akarnak látványosságokkal fellépni, bízva abban, hogy hosszú távon mégiscsak a tényleges és a szükségleteknek megfelelő szolgáltatások érvényesülnek a talán látványosabbnak tűnő, de kisebb kulturális-információs hasznot hozó vállalkozásokkal szemben.

Szeretnénk ebből az alkalomból is megerősíteni azt a közhelynek elkönyvelt igazságot, hogy nincs olyan társadalmi tevékenység, amely meglehetne kultúra és információ nélkül. Következésképp a könyvár nélkül elképzelhetetlen – legalábbis a földgolyó ezen táján – a tudomány, a művészet, az oktatás, a nemzeti szorgalom és boldogulás.

Országos fontosságú ügyről lévén szó, fordult a Magyar Könyvtárosok Egyesülete ez évi egri vándorgyűlésén azokhoz a közéleti felelősséget vállaló személyekhez, akiknek döntő szavuk van a könyvtárak fenntartásában. Bizakodással töltötte el a könyvtáros jelenlévő képviselőit, hogy mind a művelődés tárcának az Ön személyét képviselő helyettes államtitkára, mind pedig a könyvtárak gazdái-ként fellépő, önkormányzati, egyetemi és egyházi személyiségek az előbbieken kifejtettekkel összhangban ítélték meg a könyvtárak szerepét és tanúságot tettek arról, hogy jó gazda módjára törődnek a rájuk bízott könyvtárak sorsával.

Az Egerben megmutatkozó szemlélet azonban messze nem általános még. Éppen ezért kérjük a Miniszter Urat, – mivelhogy Önt a könyvtárak túlnyomó többségében nem a közvetlen fenntartás kötelezettsége, hanem a társadalom életéhez szükséges könyvtári rendszer létrejöttének és működésének előmozdítása terheli, – a könyvtárfenntartók előtt tegye nyilvánvalóvá a kormánynak a könyvtári szolgálat tekintetében kialakult álláspontját, és hasson oda, hogy a helyi könyvtárpolitikában is ez a szemlélet érvényesüljön.

Hangsúlyozni szeretnénk, hogy ez alkalommal nem forintokat kérünk Öntől. Fontosabbnak tartjuk, hogy a könyvtári ellátás néhány stratégiai kérdésében a Magyar Könyvtárosok Egyesületének elnöksége kifejtthesse Ön előtt a véleményét abban a reményben, hogy a kormányzati és társadalmi erők egyetértésre jutva egy irányban hathassanak.

A könyvtárakat dokumentumgyűjteményük naprakészsége minősíti. Kardinális követelmény, hogy a könyvtárak képesek legyenek az egyre növekvő és változatosságában bővülő hazai és külföldi dokumentumtermés társadalmi igényeknek megfelelő hányadának a beszerzésére. Ez nemcsak anyagi erőforrások kérdése, hanem könyvtárszakmai kihívás is: a mai világban azon túlmenően, hogy egységes dokumentumvagyonnak tekintjük a hazai könyvtárakban rendelkezésre álló szellemi kincset, számolnunk kell a világ bármely könyvtárának és dokumentumellátó központjának információvagyónával is, legyen az akár nyomtatott, akár elektronikus publikáció. Ha sikerül megvalósítanunk egyfelől országon belül, másfelől nemzetközileg a dokumentumokhoz való hozzáférhetőséget, ezzel

nagymértékben hozzájárulunk ahhoz, hogy egyenlő esélyt nyújtsunk lakóhelyétől függetlenül minden állampolgárnak és csökkentsük hátrányát a nemzetközi versenyfutásban.

Ezért az állományalakításban kettős célt kell követnünk: a sűrűn jelentkező igényeket helyben, a ritkábban jelentkező – ám sok esetben létfontosságú – igényeket hazai és nemzetközi kapcsolatok révén kell kielégítenünk. Ehhez kapcsolódó szakmai feladat a korszerű könyvtártechnológia és információ-visszakeresési eljárások alkalmazása a falakon belüli és a falakon kívüli dokumentumok és információk hozzáférhetőségének megteremtése.

Javasoljuk viszont minden könyvtárfenntartó gazdának, kerülje az állomány építésével és feltárásával kapcsolatos kiadások terén a takarékoskodást. Ugyanis mindez előfeltétele annak, hogy az állampolgárok – függetlenül lakóhelyüktől és a társadalmi munkamegosztásban elfoglalt helyüktől – egyenlő eséllyel jussanak hozzá a számukra szükséges információkhoz.

A fentiekben kifejtett ellátási követelmény úgy valósulhat meg, ha a könyvtárak közötti kommunikáció technika feltételeit megteremtjük. Itt azonban többről is szó van. Hazánk csak akkor tud bekapcsolódni az új világrendbe, ha képes kiépíteni a saját elektronikus infrastruktúráját, s ennek segítségével a világ elé tárni a magyar tudományosság és kultúra teljesítményét. Bár ezen a téren örvendetes eredményeket is felmutathatunk, még messze vagyunk attól, hogy a legkisebb iskola vagy község könyvtárából is elérhető legyen a teljes hazai és nemzetközi rendszer.

Öntől, Miniszter Úr, azt várjuk, hogy erőtelenesen képviselje ezt a gondolatot az országos információs infrastruktúra fejlesztése során és növelje tárcája részvételét a közös munkálatokon. Örömkre szolgálna, ha a művelődési tárca fokozná kezdeményező és koordináló szerepét a könyvtárak technikai fejlesztésében, közös, központi adattárak létrehozásában és fejlesztésében, a könyvtári adatbázisok együttműködő építésében, az adatkezelési és adatátviteli technika és technológia alkalmazásában és elterjesztésében.

Ebben az összefüggésben másképpen, új módon lehet megközelíteni a könyvtári rendszer végvárainak problémáját is. A szakma több mint száz éves nemzetközi vitája nyomán kikristályosodott álláspont az, hogy a helyi ellátást nyújtó kiskönyvtárak csak akkor életképesek, ha szoros ellátási kapcsolatok fűzik őket nagyobb könyvtárakhoz és maguk is alkalmasak az ellátó szerepkört betöltő könyvtárak szolgáltatásainak fogadására.

Örömmel értesültünk Miniszter Úr arról, hogy az Ön kezdeményezésére 1996. a „közkönyvtárak éve” lesz. Világossá kell tenni azonban, hogy a „közkönyvtárak éve” valójában a könyvtárak éve, mert a közkönyvtár halott, ha leszakítjuk őt a nemzeti könyvtárhoz, az oktatási könyvtárak és a szakkönyvtárak együtteséhez kötő ér- és idegrendszeréről. Magunk is azon vagyunk, hogy az ország bármely más állampolgáráéval azonos színvonalú ellátást kapjanak a kistélepülések lakosai, de a művelődéstörténet bizonyossága szerint minden esetben az ablakon dobták ki az autonóm, sehová sem tartozó kiskönyvtárak fejlesztésébe ők koronákat, pengőket, forintokat. A könyvtár a mai világban csak akkor nevezhető könyvtárnak, ha az egyetemes emberi kultúrához ad bejárást. Ez a követelmény a kiskönyvtárakra is érvényes, amelyek viszont csak akkor képesek megfelelni ennek, ha kapcsolódnak a rendszer teljességéhez valamely nagyobb

egység révén. Ellenkező esetben még szellemi ínségkonyháknak is alig nevezhetőek. Ezért azt javasoljuk, hogy a kiskönyvtáraknak szánt központi források ne közvetlenül, hanem a kiskönyvtárak nélkülözhetetlen táptalaját jelentő, teljesítőképes könyvtárak útján ellátási rendszerben gondolkodva használtassanak fel. Így válik lehetővé a helyi könyvtárfenntartási erőfeszítések fokozása, az erőforrások koncentrálása, s végső soron az ellátás színvonalának az emelése.

Tisztelt Miniszter Úr! A fentiekben igyekeztünk a könyvtári szolgálat legfontosabb kérdéseire irányítani figyelmét. Számos további tennivalót és problémát sorolhatnánk fel, de reméljük, hogy a Magyar Könyvtárosok Egyesülete a továbbiakban is megkeresheti Önt javaslataival, és folyamatos párbeszéd fog kialakulni a művelődéspolitikai irányítója és a hazai könyvtárostársadalom szervezete között.

Békéscsaba, 1995. szeptember 22.

**A Magyar Könyvtárosok Egyesületének
elnöksége**

Javaslat

A közkönyvtárak éve – 1996 tartalmi kérdéseinek kidolgozásához

A közkönyvtárak évének meghirdetése egyik fontos része a kulturális tárca által deklarált 12 pontnak, amely általános koncepciójában az eddigi végrehajtott szerepkör helyett a kezdeményező, a kulturális értékek megőrzéséért és fejlesztéséért felelősséget érző magatartást kívánja a továbbiakban erősíteni. A kezdeményezés tehát része kell, hogy legyen a többi pontban megfogalmazott célkitűzések megvalósításának is. A programsorozat tervezésekor keresnünk kell azokat a pontokat, amelyek erősíthetik a többi kulturális terület érdekérvényesítését is, ugyanakkor a 12 pont más tételeinek megvalósítása során gondolni kell a könyvtárak, s ezzel együtt a könyvtárhasználók helyzetének javítására is.

A közkönyvtárak éve programsorozat első megfogalmazására ez év júniusában került sor. Az eltelt idő alatt több szakmai fórum észrevételét és javaslatait kaptuk meg, az alábbi tervezet mindezek összesítése. A rendelkezésre álló keretösszeg alapján szükséges a javaslat rangsorolása és véglegesítése. Ehhez – és a részletes ütemterv kidolgozásához – előkészítő bizottságot hoztunk létre, melynek tagjai reprezentálják a könyvtárak különböző szintjeit és típusait.

Az eredeti elképzelés még „kölcsonkönyvtárakra” kívánta felhívni a figyelmet. Ezt a szóhasználatot – a szakma kérésére – közkönyvtárakra módosítottuk. Szükséges azonban tisztázni: a tervezett támogatás és figyelemfelhívás a közkönyvtárak közül most elsősorban az önkormányzati fenntartású közművelődési